

Stanisław Marszał – wielki Burmistrz Radzymina

„Burmistrz, p. Stanisław Marszał „ojcuje” miastu, wraz z gronem swoich najbliższych pracowników (...) od dn. 14-go listopada 1918 r. Cieszy się zaś – podkreślamy: zupełnie zasłużenie – opinią tak doskonałego znawcy potrzeb i spraw umiłowanego przez się miasta, że gdy w toku urzędowej pracy wypływa na porządek jakaś kwestja, obywatel wtedy się bez zaglądnia do kartoteki i aktów: cyfry i daty, ważność i kolejność wszelkich spraw ma notowane w... swej pamięci. Załatwia tedy liczną rzeszę codziennych interesantów szybko i z wielką uprzejmością (...)” – źródło: „Głos Wołomina, Radzymina, Mińska Maz.” Nr 4 wyd. z lipca 1930 r.

Stanisław Marszał urodził się 5 stycznia 1875 r. we wsi Stryjki nieopodal Tłuszcz. Zmarł 6 października 1962 r. w Radzyminie. Pochowany jest w grobowcu rodzinnym w części reprezentacyjnej radzymińskiego Cmentarza Poległych, gdzie spoczywają również zwłoki jego żony Zofii i syna Bolesława.

Stanisław Marszał wywodził się z rodu mazowieckiej szlachty, herbu Mora. Gdy w wieku 43 lat obejmował urząd burmistrza Radzymina, zapewne nie przypuszczał, że będzie go piastował w sumie przez 23 lata, i że zapisze się w dziejach miasta, jako najlepszy z jego gospodarzy.

Stanisław Marszał został burmistrzem tuż po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, w dn. 14 listopada 1918 r. Po okresie stagnacji i zacofania odziedziczonego z czasu zaborów, miasto doczekało się aktywnego włodarza, obdarzonego wizją i zapalem organizacyjnym.

Stanisław Marszał szczególną rolę odegrał w dniach bitwy pod Radzyminem w sierpniu 1920 roku, kiedy mobilizował mieszkańców do pomocy polskim żołnierzom i obrony miasta. Narażając życie pozostał na urzędzie także w chwili, kiedy do miasta wkroczyli bolszewicy. Przeżył, gdy czerwonoarmiści demolowali pomieszczenia magistratu choć został pobity i obrabowany z obrączki ślubnej i zegarka. Obok odwagi wykazał się też inteligencją i sprytem. Potrafił skutecznie wpływać na dowódców bolszewickich oddziałów, aby powstrzymywali swoich żołnierzy przed rabunkiem i niszczeniem miasta. Jego zasługą jest też ocalenie pomnika Tadeusza Kościuszki, (gdyż przekonał komisarzy, że Kościuszko także poniekąd był bolszewikiem, gdyż jako pierwszy walczył na czele chłopów i robotników ze zniechwalonym caratem :).

W okresie dwudziestolecia międzywojennego Stanisław Marszał cieszył się ogromnym zaufaniem mieszkańców i wygrywał kolejne wybory na burmistrza. Doprowadził do uporządkowania geodezyjnego miasta, wytyczenia nowych ulic i dzielnic, utwardzenia istniejących dróg i placów. Dał się poznać jako sprawny organizator wielu przedsięwzięć inwestycyjnych, w tym w latach 1927-1933 jako budowniczy nowoczesnego gmachu szkolnego z 24 salami lekcyjnymi, salą gimnastyczną i pełnym zapleczem administracyjnym, w którym siedzibę znalazły dwie szkoły powszechne – polska i żydowska. (Obecnie w budynku mieści się Szkoła Podstawowa nr 1 im. ppłk. pil. M. Pisarka).

W czasie burmistrzowskich rządów Stanisława Marszała rozwinęła się infrastruktura miejska oraz dokonany został znaczący postęp w rozwoju gospodarczym. Miasto wybudowało m.in. hale targowe na Starym Rynku, zdolne pomieścić 34 sklepy, łaźnię, urządziło wzorowe

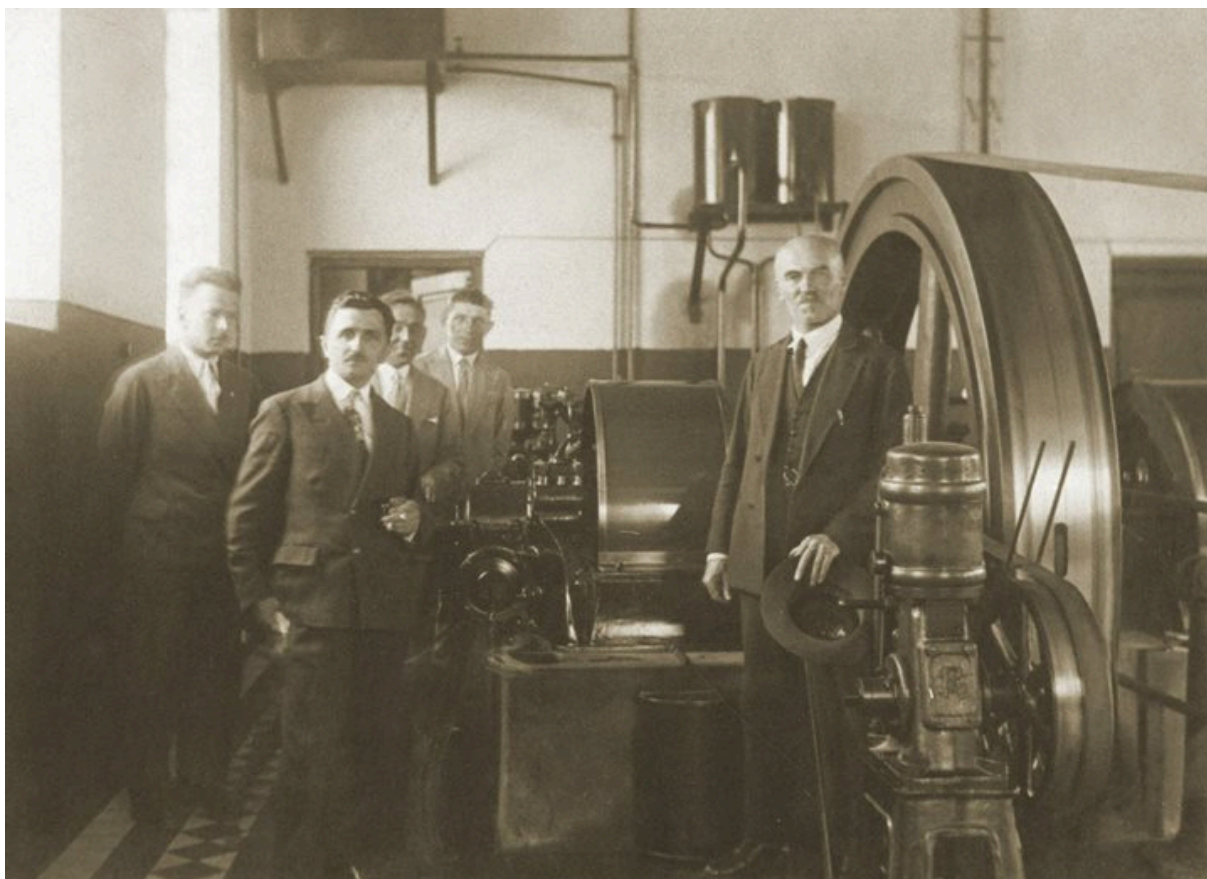
targowisko, przeprowadziło meliorację gruntów. Radzymin pod rządami Stanisława Marszała rozwijał się prężnie pomimo niekorzystnych trendów zewnętrznych, w tym kryzysu gospodarczego. Do prac inwestycyjnych, miasto chętnie zatrudniało bezrobotnych, przeciwdziałając w ten sposób skutkom kryzysu. W 1929 r. miasto odbudowało się już ze zniszczeń wojennych 1920 r. i liczyło 7017 mieszkańców. W mieście było 348 budynków mieszkalnych, w tym połowa murowanych. Funkcjonował browar, 2 młyny parowe, tartak, 4 cegielnie. Istniało państwowe seminarium nauczycielskie żeńskie, 2 szkoły powszechne z 830 uczniami, 5 przedszkoli miejskich dla 250 dzieci. Po wyborach na trzyletnią kadencję, która rozpoczęła się 14 lipca 1927 r. wraz z burmistrzem Marszałem w prezydium miasta zasiadali: wiceburmistrz Leonard Lubański oraz 3 ławników. Rada Miejska składała się z 24 osób w tym 13 Polaków. (Źródło: „Kurier Poranny” z czerwca 1929 r.).

Stanisław Marszał pozostał burmistrzem Radzymina od 14 listopada 1918 r. do 17 października 1939 r., następnie pełnił ten urząd krótko po „wyzwoleniu” w okresie od 1 września 1944 r. do 28 listopada 1946 r.

Za zasługi na polu pracy samorządowej i społecznej, 11 listopada 1937 r. odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi. (Jako ciekawostkę można przytoczyć fakt, iż tego samego dnia Złoty Krzyż otrzymał również Stefan Starzyński).

Wdzięczni mieszkańcy Radzymina, nazwali imieniem swego wielkiego burmistrza jedną z ulic w mieście.

Burmistrz Stanisław Marszał (pierwszy od prawej) w miejskiej elektrowni.